

*Матеріали міжнародного круглого столу
Ужгород, 14 липня 2022 рік*

UNIVERSITATEA DE VEST
"VASILE GOLDIȘ"
din ARAD

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» ЮРИДИЧНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО
ПРАВознавства
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА КРАЇН ЄВРОПИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРАВОСУДДЯ
АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ОСВІТНЬОГО
ТА НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. В. ГОЛДІША (М. АРАД, РУМУНІЯ)**

УКРАЇНА НА СУЧАСНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНІЙ ШАХІВНИЦІ СВІТУ: ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ ТА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Матеріали міжнародного круглого столу

14 липня 2022 р.

К 65 Функціонування Україна на сучасній геополітичній шахівниці світу: феноменологічний та конституційно-правовий аналіз: матеріали міжнародного круглого столу, м. Ужгород, 14 липня 2022 р. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2022. – 120 с.

ISBN 978-617-8046-00-2

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Україна на сучасній геополітичній шахівниці світу: феноменологічний та конституційно-правовий аналіз», яка відбулася на базі юридичного факультету Ужгородського національного університету 14 липня 2022 р.

Попович Терезія Петрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та
історії держави і права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

Бариська Яна Олександрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та
історії держави і права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

Топольницька Мар'яна Іванівна

старший лейтенант поліції
інспектор взводу 2 роти 2 батальйону
Управління патрульної поліції
в Закарпатській області
м. Ужгород, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА
ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (ЛЮТИЙ 2014-ЧЕРВЕНЬ 2021 РР.)**

Значної уваги потребує питання зміни нормативної складової правової системи України під впливом збройного конфлікту (далі – ЗК). Відбулося певне зміщення акцентів у системі джерел права, зокрема, значну роль починають відігравати міжнародні акти. Відтак, джерелами

права щодо збройних конфліктів є сукупність міжнародно-правових принципів і норм, що регулюють відносини держав та інших суб'єктів міжнародного права в період ведення військових дій [1, с. 231].

До початку протистоянь на Сході України та агресії багато науковців у дослідженнях щодо безпекового питання України зазначали, що посягання на територіальну цілісність та недоторканість України є малоймовірними. Так, Будапештський меморандум 1994 р. був підписаний з метою, щоб надати Україні гарантії безпеки у зв'язку з її приєднанням до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї як держави, що не володіє ядерною зброєю. За відмову від радянської ядерної зброї США, Великобританія і Росія пообіцяли «Поважати незалежність, суверенітет та існуючі кордони України» [2].

Російською Федерацією було порушено основоположні принципи міжнародного права, зокрема, поваги територіальної цілісності і заборони застосування сили, відповідальність за що повинна бути невідворотною, адже безкарне недотримання принципів міжнародного права нівелює необхідність існування міжнародних інституцій та міжнародних домовленостей. Ситуацію ж із захопленням Криму Збройними Силами Російської Федерації можна кваліфікувати як окупацію Росією частини території України, а саме Автономної Республіки Крим і міста Севастополь. Класичне визначення окупації міститься у статті 42 Конвенції про закони і звичаї сухопутної війни, де передбачено, що «територія визнається зайнятою (тоді цей термін був синонімічним терміну «окупована»), якщо вона дійсно знаходиться під владою ворожої

армії» [3].

У прийнятій Верховною Радою України 17 березня 2015 р. Постанові «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями» зазначається, що Верховна Рада України постановляє визнати тимчасово окупованими територіями окремі райони, міста, селища та села Донецької та Луганської областей [4], в яких відповідно до Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування окремих районів Донецької та Луганської областей», запроваджується особливий порядок самоврядування [5].

Пошуки точної юридичної оцінки подій в Криму та на сході України здійснювалися як на національному, так і на міжнародному рівнях. При цьому Україна використовувала усі можливі інструменти. У Європейському суді з прав людини розглядається п'ять справ України проти Росії щодо порушення прав людини [6].

Збройний конфлікт призвів до зміни юрисдикції на невідконтрольних Україні територіях. Нормальний стан фактично всіх правовідносин був порушений. Посилення міжнародного співробітництва та укладання міжнародних зобов'язань, наприклад у «Мінському» чи «Нормандському» форматах все-таки не призвело до неухильного дотримання їх положень, а також загальних принципів міжнародного гуманітарного права при збройному конфлікті, зокрема: права на життя, свободу і безпеку всіх людей. Безперечно, що дії Російської Федерації на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної

Республіки Крим та міста Севастополя у досліджуваний період грубо порушують принципи та норми міжнародного права.

Результатом цілеспрямованої діяльності держави і її органів щодо національної імплементації норм міжнародного гуманітарного права має бути формування національного імплементаційного механізму [7, с. 62].

3 лютого 2015 р. ВРУ ухвалила Закон «Про військово-цивільні адміністрації». Цим законодавчим актом посилюється централізація влади і передбачається створення нових органів влади в зоні АТО. Керівники військово-цивільних адміністрацій призначаються на посаду та звільняються з посади Президентом України. Військово-цивільні адміністрації (далі – ВЦА) населених пунктів формуються з військовослужбовців військових формувань, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, а також працівників, які уклали з Антитерористичним центром при Службі безпеки України трудовий договір. ВЦА – це специфічні гібридні муніципальні або регіональні режими, що поєднують характеристики звичайного централізованого правління і враховують особливості воєнного стану [8].

Щодо правового регулювання статусу територій, не контрольованих державними органами України, необхідно зауважити, що Мінськими домовленостями не встановлено вимоги щодо визначення особливого статусу окремих районів Донецької та Луганської областей у Конституції, а зазначено необхідність проведення децентралізації з огляду на особливості цих територій. Особливий статус Донбасу має визначитися законодавством України. Для врахування специфіки ситуації в окремих

районах Донецької та Луганської областей, обумовленої збройною агресією, та відповідно до вимог Мінських домовленостей Верховна Рада прийняла Закон України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» [5].

Спеціальні тимчасові регіональні та місцеві режими держуправління на підконтрольних Києву територіях Донбасу, що складаються з призначених центром ВЦА та створених при них громадських рад, могли б у майбутньому відігравати роль зразкового механізму реагування на подібні надзвичайні ситуації в інших частинах України. Насамперед ВЦА в сьогоднішній прифронтовій зоні могли б стати для Києва моделлю для майбутнього управління [9, с. 62].

Отже, констатуємо, що на територіях конфлікту було введено тимчасовий порядок організації місцевого самоврядування. З'явилися військово-цивільні адміністрації, якими посилено централізацію влади і передбачено створення нових органів влади, які перебрали на себе повноваження місцевих державних адміністрацій, місцевих рад та їх виконавчих комітетів.

Література:

1. Стрекозов В. Г., Кудашкин А. В. та ін. Військове право: підручник. Серія «Право в Збройних Силах – консультант». М.: «За права військовослужбовців». 2004. 640 с.
2. Про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до

Україна на сучасній геополітичній шахівниці світу: феноменологічний та конституційно-правовий аналіз

Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994 року: Меморандум. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text (дата звернення: 02.05.2022).

3. Про закони і звичаї сухопутної війни: Конвенція від 18.10.1907 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_765#Text (дата звернення: 04.06.2022).

4. Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями: Постанова Верховної Ради України від 17.03.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/lawsshow/254-19#Text> (дата звернення: 04.06.2022).

5. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей: Закон України від 16.09.2014 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1680-18> (дата звернення: 02.05.2022).

6. У Євросуді знаходиться п'ять справ «Україна проти Росії». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2633659-u-evrosudi-znahoditsapat-sprav-ukraina-proti-rosii.html> (дата звернення: 02.05.2022).

7. Ярмакі В.Х. Міжнародне гуманітарне право, що застосовується в період збройних конфліктів та імплементація його Україною: автореф. дис... юрид. наук: 12.00.11 / Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого, Харків, 2003. 19 с.

8. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 20.03.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата

звернення: 02.06.2022).

9. Умланд Андреас. Місцеві вибори 2020 року – чому зараз не можна проводити вибори біля лінії зіткнення» URL: <https://www.researchgate.net/publication/343569895> (дата звернення: 02.05.2022).

ЗМІСТ

Батанов О.В. Деякі проблеми конституційно-правового забезпечення європейської та євроатлантичної інтеграції України	4
Берч В.В. До питання про удосконалення порядку функціонування суду присяжних в Україні	13
Бєлов Д.М. Декларація про державний суверенітет – дороговказ змісту конституції України	16
Грицьків А.В. Співробітництво держав у сфері боротьби зі злочинністю: стратегія, структури та механізм	25
Громовчук М.В. Принцип гуманізму в конституційній практиці	32
Заборовський В.В. Діяльність опікунської ради національної асоціації адвокатів України щодо допомоги адвокатам в умовах війни	48
Куп'янська А.М. Інститут особливої думки як гарантія незалежності судді конституційної юстиції	55
Малімон В.І. Реалізація професійного потенціалу публічних службовців на засадах «системи заслуг» як потреба сьогодення	62
Неліна Н.В. Європейський вектор геополітичного середовища України	69
Попович Т.П., Бариська Я.О., Топольницька М.І. Особливості нормативно-правового регулювання під час збройного конфлікту на території України (лютий 2014-червень 2021 рр.)	76
Продан В.І. Висхідні засади освітньої політики: Україна та зарубіжжя	83
Пулей В. Конституційна скарга в практиці зарубіжних країн	90
Ставичний П.І. Доступність та ефективна результативність внутрішньодержавних інституцій захисту громадянських прав	100
Тарасевич Т.Ю. Електронний реєстр геномної інформації людини: реалії правового регулювання соматичних прав	110
Фарафонова І.А. Феноменологічний та конституційно – правовий аналіз України	118
	122